

УДК 371

Олександр Семенович ЛЕВАШОВ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов факультету №1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1956-4888>;

Людмила Дмитрівна ДЯГІЛЄВА

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов факультету №1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5662-8185>

ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВНЗ СИСТЕМИ МВС

В світлі нових вимог, що висуваються до випускника ВНЗ, особливу цінність представляє собою здібність організувати ефективну комунікацію як рідною, так і іноземною мовою задля рішення професійних завдань. Критерієм якісного навчання і підготовки фахівця є його готовність до здійснення професійної діяльності найбільш раціональним та ефективним чином. Це передбачає здібність до швидкої адаптації до нових умов і реагування на нові виклики, гнучкість в рішенні професійних завдань, вміння не лише використовувати готові, а й добувати додаткові інформаційні ресурси, включаючи досвід фахівців, які працюють в аналогічній предметній області. Такі вимоги можуть бути реалізовані лише при наявності високого рівня розвитку комунікативних вмінь та навичок.

Специфіка виробничої діяльності в тій чи іншій професійній сфері, різні потреби в професійному спілкуванні будуть означати різні вимоги до ступеню розвитку такої компетенції. Очевидно, що сфера юридичної діяльності пред'являє особливі вимоги до рівня сформованості професійної комунікативної компетенції, яка вважається одним з основних критеріїв

професіоналізму юриста і запорукою його успішності у вирішенні професійних завдань. Це тим більш справедливо для фахівців-юристів, які працюють в органах внутрішніх справ, чия професія по праву можна віднести до комунікативної, так як в центрі роботи всіх правоохоронців стоїть людина, будь то правопорушник, свідок, постраждалий чи будь-який інший громадянин, і від вміння правильно організувати спілкування з ним залежить результат всієї правоохоронної діяльності.

Не слід також забувати той факт, що без розвинених комунікативних вмінь і навичок неможливо здійснювати ефективне міжособистісне спілкування в середовищі своїх колег, що ускладнює самореалізацію будь-якого фахівця та заважає його кар'єрному зростанню.

Професійна комунікативна компетенція, сформована в іноземній мові, є одним з найбільш бажаних и затребуваних якостей молодого фахівця, яке, на жаль, рідко реалізується як підсумок отриманої освіти. В той же час, з подальшим розвитком міжнародного співробітництва і глобалізацією всіх сфер професійного і ділового спілкування потреба у фахівцях такого рівня буде лише зростати. Це означає, що вища школа повинна не лише усвідомити важливість цієї проблеми, а й знайти ефективні шляхи для її вирішення, що реально здійснити, якщо в усій освітній системі радикальним чином змістити акценти в навчанні іноземних мов. Давно пора реалізувати на практиці тезу про те, що загальношкільна підготовка – це завдання середньої, а ніяк не вищої школи, і результатом цієї підготовки повинен бути комунікативно-прийнятний рівень лінгвістичної компетенції. Основним завданням вищої школи повинно стати вдосконалення досягнутого в школі рівня, подальший розвиток міжкультурної і формування професійної комунікативної компетенції тих, хто навчається.

Розвиток міжкультурного компоненту комунікативної компетенції є ще одним сучасним напрямом вдосконалення мовної підготовки фахівців в немовних ВНЗ. За даними дослідників включення культурного фактору до змісту навчання, безумовно, має позитивний вплив на його результати. Проте

слід зазначити, що міжкультурний підхід має різну суб'єктивну цінність для різних категорій тих, хто навчається професійно орієнтованої іноземної мови у вищих навчальних закладах. Питома вага культурного компоненту в комунікативній компетенції в певній мірі визначається майбутньою професією і, відповідно, тією чи іншою сферою використання здобутих знань, вмінь та навичок. Чим більшу міжкультурну взаємодію передбачає майбутня професійна діяльність, тим ця питома вага вище. Найбільший ефект його застосування дасть тим студентам, які в своїй майбутній професійній діяльності будуть безпосередньо контактувати з носіями мови в межах виконання своїх службових обов'язків. Сформована під час навчання міжкультурна комунікативна компетенція може знайти свою конкретну реалізацію та розвиток в процесі безпосереднього спілкування з іноземцями. Здобуті під час навчання навички, перш за все в усному мовленні, можуть бути практично застосовані в природних умовах реальної професійно орієнтованої комунікації з носіями іноземної мови. Орієнтуючись на домінуючі види майбутньої професійної діяльності і можливі сфери використання іноземної мови, можна визначити тих, для кого застосування міжкультурного підходу дасть найбільший ефект.

До таких категорій тих, хто навчається, безумовно, належать курсанти відомчих внз системи МВС. Очевидно, що в умовах значного зростання кількості міжкультурних контактів, в тому числі на побутовому рівні, практичні працівники органів внутрішніх справ будуть все частіше стикатися з ситуаціями, де від ступеня сформованості їх комунікативних вмінь та навичок буде залежить врегулювання проблем, зняття напруженості и вирішення потенційних конфліктів.

Професія поліцейського надає використанню іноземної мови в його повсякденній діяльності додаткового і специфічного виміру, який пов'язаний з постійною готовністю правоохоронця до безпосереднього комунікативного контакту з широким колом іноземців з безлічі питань. Поліцейський, особливо в європейській та північноамериканській традиції, є першою

особою, до якої звертається людина у випадку будь-яких негараздів, які з нею трапляються, включаючи навіть ті, що не мають безпосереднього відношення до правоохоронної діяльності. Зрозуміло, що з поширенням міжнародних контактів, пов'язаних із входженням України у світову спільноту, кількість різноманітних звернень до поліції з боку іноземців, які відвідують нашу країну, буде лише зростати. В деяких випадках це може бути просте звернення на побутовому рівні з проханням надати допомогу, вказати напрям руху, забезпечити інформацією тощо. У разі ж будь-яких протиправних дій, які призводять до втручання поліції, іноземець може виступати в якості потерпілого, підозрюваної особи або свідка. Неоціненним є використання іноземної мови правоохоронцями для розслідування злочину гарячим слідом, коли справу вирішують лічені хвилини і можливість оперативно отримати необхідну інформацію від потерпілого або свідка є ключовою для швидкого розкриття злочину.

Ще однією важливою сферою використання іноземної мови в професійній правоохоронній діяльності є участь українських поліцейських в миротворчих операціях під егідою ООН чи інших міжнародних організацій. На заваді адекватного спілкування, а значить, і ефективного виконання поставлених завдань, окрім суто мовних труднощів, стає ціла низка культурно обумовлених факторів, пов'язаних з різним розумінням та відношенням до таких понять, як влада, правосуддя, справедливість, застосування сили, цінність людського життя, гендерні особливості, вживання алкоголю та наркотиків тощо.

Зрозуміло, що формування необхідних комунікативних якостей майбутнього правоохоронця є полідисциплінарним завданням, проте ведуча роль навчання іноземних мов в цьому процесі не викликає жодних сумнівів. Будь-яке іншомовне спілкування апріорі вбачається як мовленнєва взаємодія між представниками різних культур, тобто як міжкультурне спілкування. Виходячи з аналізу потенційних сфер використання іноземної мови в цілях професійного спілкування і в той же час враховуючи такі фактори, як

недостатня шкільна підготовка, специфічні умови навчання, обмеженість навчального часу, стримуюча роль штучного мовного оточення, брак автентичних навчальних матеріалів тощо, слід визнати, що активне втілення основних положень міжкультурного підходу у практику навчання майбутніх правоохоронців є нагальною, хоча і складною в реалізації, потребою.